

HOOFDSTUK 9: INTELLIGENT DESIGN

1. Inleiding

DE CONTROVERSE TUSSEN HET DARWINISME EN ID

- Relatie tussen wetenschap (astronomie, geologie, fysica) en geloof
- Relatie tussen evolutiebiologie en geloof

Evolutiebiologie

Meest verderfelijke, bedreigende wetenschap voor geloof
= deïsme

Is het darwinisme wel degelijk een gevaarlijke idee voor het geloof?

ID

Gedreven door het filosofische materialisme
= alles moet vanuit de materie verklaard worden, dus er is geen plaats meer voor 'bovennatuurlijke' entiteiten (zoals ziel en God)
= atheïsme

Is ID een goede oplossing voor de problemen die het darwinisme oproept voor het geloof?

2. ID en darwinisme

DARWINISME

3 elementen

- (1) Niet alle organismen kunnen met evenveel succes overleven en zich voortplanten in een bepaalde omgeving
- (2) Individuele variatie: organismen van dezelfde soort verschillen op heel veel verschillende punten
- (3) Sommige aspecten van individuele variatie zijn erfelijk
 - (a) Kansen van het individu vergroten = ADAPTATIES
 - (b) Kansen van het individu verminderen

2 elementen: blinde proessen

- (1) Mutatie: nodige variatie
- (2) Selectie: verspreiding van adaptaties en verdwijning van niet-nuttige mutaties

INTELLIGENT DESIGN

Niet de evolutie, maar de ontwerper is verantwoordelijk voor alle schoonheid in de wereld
= creationisme (OPMERKING!!!)
= aanvulling
= bedreven door wetenschappers
≠ alternatief

OPMERKING: verschil tussen ID en creationisme

INTELLIGENT DESIGN

- Bijzonder ingewikkelde theorie
- Aanvaarden het darwinisme wel:
Verklaart heel wat biologische fenomenen perfect
- Theorie: er zijn bepaalde vormen van ontwerp die dermate ingenieus en complex zijn dat blinde natuurprocessen (mutatie en selectie) ze niet kunnen voortbrengen, dus er is een intelligente ontwerper nodig

CREATIONISME

- Geen ingewikkelde theorie
- Aanvaarden het darwinisme niet:
Pseudowetenschap of ideologisch geneuzel
- Theorie: hemel en aarde (+ leven op aarde) werden ongeveer 5000 jaar geleden door God geschapen

Niet reduceerbare complexiteit

DARWINISME: alle complexiteit in de werkelijkheid kan gereduceerd worden tot een samenspel van mutatie en natuurlijke selectie (= gradueel: alle eigenschappen komen stapsgewijs van vorige generatie = minimale verbetering)

MAAR FAILLIET VAN GRADUALISME

Voorbeeld: zweepstaart van E. Coli

Wanneer alle onderdelen gecombineerd zijn, kan het organisme er baat bij hebben. Er moet een ontwerper zijn die vooruit kan kijken (generaties stilleggen of onmiddellijke creatie van complex orgaan)

Kritiek

ID IS OUDE WIJN IN NIEUWE ZAKKEN?

= wetenschappelijke versie van 'Argument From Design'

ONOPGELOSTE VERSUS ONOPLOSBAAR PROBLEMEN

De complexiteit van het zweepstaartje en het menselijk oog lijkt een onopgelost probleem, maar dat wil niet zeggen dat het onoplosbaar is.

Het lijkt dat de evolutie van het zweepstaartje veronderstelt dat er een aantal stappen in neerwaartse richting zijn genomen, maar darwinisten zijn ervan overtuigd dat in de toekomst zal blijken dat elk onderdeel van het zweepstaartje wel degelijk afzonderlijk nuttig was.

HET MYSTERIE VAN DE ONTWERPER

- Hoe? Waarom?
- Geen antwoord ≠ selectionistische verklaring
- Heeft nogal wat prutswork afgeleverd (bv. appendix)
- **Is hij meer dan een religieus geïnspireerd verlegenheidbegrip waaraan men wetenschappelijke ernst denkt te geven door het in te kleden met technisch jargon uit de biochemie en de wiskunde?**

IS ID WETENSCHAPPELIJK BEVREDIGEND?

- Meeste argumenten zijn negatief
- Ze zeggen wel dat het darwinisme faalt, maar hebben zelf geen deugdelijke alternatieve verklaring

3. Religie en darwinisme: een korte geschiedenis

EEN RELIGIEUS CONFLICT

Darwinisme

Een aanval op een mens- en wereldbeeld dat begint en eindigt bij een persoonlijke God

ATHEÏSTISCH AURA?

- Een deel van de religieuze gemeenschap aanvaardde Darwins inzichten over de afstamming van de mens
- Sommigen (waaronder Wilberforce) hadden het moeilijker met het aanvaarden van Darwins theorie
 - (1) Hij beseftte dat zijn evolutietheorie niet te verzoenen was met de letterlijke lezing van de bijbel
 - (2) De biologische evolutie is een aanwijzing voor het bestaan van een goddelijke schepper (die voorwaarden geschapen heeft voor het ontstaan van leven op aarde)

DUS DEÏSME

Hij geloofde in een goddelijke schepper die de wereld in beweging heeft gebracht, maar die verder niet wil of kan ingrijpen.

Intelligent Design

Een manier om aan die aanval te weerstaan (ook al stelt men zich vragen bij de theologie en religiositeit)

THOMAS HUXLEY EN HERBERT SPENCER

Het darwinisme is een seculiere religie, waaruit men maatschappelijke en individuele idealen en normen kan afleiden

- Interesse voor een ideologisch gebruik van de evolutietheorie
- Nadruk op de vooruitgang in de evolutie en harmonie in natuur

De wetenschap moet ervoor zorgen dat men het Rijk Gods op aarde kan verwezenlijken

Confrontatie tussen het traditionele christendom en de evolutietheorie

RONALD FISCHER

God heeft de wereld op zo'n manier geschapen dat alle organismen naar een adaptief optimum evolueren. Deze goddelijke voorzienigheid leidt tot de kroon op de goddelijke schepping: de mens.

= NEO-DARWINISME: synthese tussen Darwins gedachtegoed en de Mendeliaanse genetica (samensmelting van basiswetten van erfelijkheid en Darwins theorie)

THEODOSIUS DOBZHANSKY

Evolutie is een doelgericht proces, maar christelijke overtuiging speelt hier minder mee. Hij gaat lijnrecht in tegen creationisten door te zeggen dat hun visie op het leven godslasterlijk is. Als het creationisme waar is, dan zou God de mens bedriegen (God geeft ons tal van aanwijzingen die de evolutietheorie ondersteunen) = creationisme als blasfemie

FISHER EN DOBZHANSKY

Verzoening van religieuze overtuiging met wetenschappelijke bezigheden

Toegevingen

- (1) Vervangen van een zuiver mechanistische evolutiebiologie door een meer teleologische evolutiebiologie
- (2) Afstand nemen van een al te dogmatisch christendom en een letterlijke lezing van de bijbel

HEDEN

Een groot gedeelte van het hedendaagse darwinisme is rechtstreeks gebaseerd op evolutiebiologische mechanismen en processen die zij aan het licht brachten. Tegelijk nemen nog weinig biologen de christelijke boodschap ernstig (vooral het teleologische aspect). Er wordt wel toegegeven dat het christendom een noodzakelijke inspiratiebron geweest is, maar daarom ondersteunen hun evolutionaire theorieën de waarheidsaanspraken van het christendom nog niet.

4. Is het darwinisme intrinsiek atheïstisch?

DARWINISME

- Methodologisch naturalisme (onderzoeksmethoden voldoen aan wetenschappelijke criteria)
- Geen plaats voor miraculeuze interventies bij het opstellen van verklaringen of voorspellingen

Elke darwinist moet aanvaarden dat God en goddelijke interventies geen plaats hebben in wetenschappelijke procedures, theorieën en experimenten, maar dat betekent niet dat elke darwinist moet aanvaarden dat God niet bestaat.

Darwinisme is wapen voor antireligieus fundamentalisme

- Darwinisme leidt tot materialisme en dus tot atheïsme
- Er waren vroeger wel darwinistische atheïsten, maar nu ligt vooral de nadruk op de intrinsieke band tussen darwinisme en atheïsme (Dawkins, Dennett, Weinberg)
- Alle wetenschappen hangen een methodologisch naturalisme aan, maar enkel het darwinisme wordt door ID'ers bekritiseerd

DEÏSME

God is een schepper van voorwaarden (voor het ontstaan van leven op aarde), maar trekt zich verder niets aan van zijn creatie (= vorm van theïsme).

Voorbeeld: Darwin

THEÏSME

Alle religieuze theorieën en overtuigingen waarin beweerd wordt dat God bestaat en waarin aan God allerlei kenmerken worden toegeschreven.

CREATIONISME/INTELLIGENT DESIGN

Een zo letterlijk mogelijke interpretatie van het Genesisverhaal (zie: Young Earth). Dit staat haaks op het darwinistische gedachtegoed (= deïsme), maar ook op basisprincipes van de fysica en de geologie.

PANTHEÏSME

'God' is de naam die wij geven aan de natuur, de natuur is een mechanisme. God valt volledig samen met de evolutie van het leven op aarde. Dit is verzoenbaar met het filosofisch materialisme.

Voorbeeld: Spinoza

AGNOSTICISME

Geen bevestigende of ontkennende uitspraken over bovennatuurlijke verschijnselen. Men bezit geen kennis om te oordelen of er een God is of niet.

GEMATIGDE THEÏSTISCHE POSITIES

3 overtuigingen

- (1) God bestaat
- (2) God is een liefhebbende scheppende persoon
- (3) Het bestaan van God maakt enig verschil voor de werkelijkheid waarin wij leven en/of voor de menselijke soort

(a) God bestaat, en zijn bestaan maakt enig verschil voor onze leefwereld (1 + 3)

Het darwinisme kan niet aantonen dat mirakels onmogelijk zouden zijn.

In de mate dat mirakels een opschorting van natuurwetten impliceren, kan men zeggen dat het darwinisme verzoenbaar is met het geloof in mirakels. Als er geen mirakels zijn, volgt de natuur gewoon de darwinistische processen.

Het bestaan van God: als zulke onderwerpen ons bevattingsvermogen al niet overstijgen, dan overstijgen ze hoogstwaarschijnlijk toch onze zintuiglijke vermogens.

Het darwinisme kan geen uitspraken doen over de boven- of buitenzintuiglijke werkelijkheid.

- No comment: geen bewijs van tegendeel
- Methodologisch naturalisme: men doet enkel beroep op de wetenschap

- (b) God is een liefhebbend, wijs en intelligent wezen (2)
Het darwinisme kan geen zinnig antwoord geven op de vraag of God bestaat.

Eigenschappen van God

THEÏSME

God is liefhebbend en zorgend

DEÏSME

- God is wijs en intelligent
- Godsdienst is een redelijke aangelegenheid en hun beeld van God weerspiegelt die overtuiging

KRITIEK OP VERZOENBAARHEID

- (1) Natuurlijke selectie is een enorm verspillend en inefficiënt proces (prutswerk)
 - (a) Zoveel tijd en zoveel mislukte ontwerpen
 - (b) God is een prutser, geen redelijk wezen
- (2) Adaptaties zijn het product van lijden
 - (a) Veel nakomelingen die niet overleven, wreedheid, lijden
 - (b) De schepper is een sadist, geen goedgezind

Tegenargumenten van deïsten

- (a) Lijden is altijd al een probleem geweest voor religieuze overtuigingen
- (b) THEODICEE (Leibniz)
God heeft ons geschapen als vrije individuen. Het lijden maakt deel uit van een 'packagedeal', waarvan de voordelen en de nadelen elkaar in evenwicht houden
- (c) Adaptaties zijn een bijproduct van de verspilling en het lijden

5. Conclusie: alternatieven

KARL BARTH

De aanspraken van religie hebben betrekking op een realiteit die volledig verschilt van de wereld waarin wij leven. Gods goedheid en alwetendheid kan men niet begrijpen als overtreffende trappen van menselijke goedheid en kennis.

LUDWIG WITTGENSTEIN

Het zijn niet de overtuigingen die de kern uitmaken van het geloof, maar wel de praktijken.

- Praktijken hangen nauw samen met religieuze overtuigingen
- Overtuigingen hebben geen betekenis meer wanneer je ze loskoppelt van de praktijken

REDELIJKHEID

Redelijkheid = wetenschappelijkheid

Bepaalde elementen van het geloof zijn niet in overeenstemming met de wetenschappen, en zijn dus onredelijk.

HOE HET GELOOF TERUG REDELIJK MAKEN?

(1) STRATEGIE VAN ID

God opnieuw binnenloodsen in wetenschap

Probleem

Fundamenteel onwetenschappelijk

Wetenschap is wetenschap als ze gebaseerd is op een naturalistische methodologie: wie beroep doet op goddelijke interventie of een afgeleid surrogaat plaatst zich onvermijdelijk buiten de wetenschap

(2) DE GESCHIEDENIS VAN HET DENKEN

Moderne wetenschappers mogen geen beroep doen op God

Moderne wetenschap is beter dan de aristotelische en middeleeuwse vormen van wetenschap (= beroep op God), omdat men meer vooruitgang geboekt heeft.

SAMENVATTEND

- Het darwinisme is wel een gevaarlijke idee voor het geloof:
Het maakt komaf met het beeld van God als verstandige en voorzienige persoon
- Het ID biedt geen deugdelijke oplossing:
Het herhaalt het probleem door op cruciale momenten een 'intelligente ontwerper' in te roepen zonder te specificeren (+ geloof onttrekken aan de wetenschap)